

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

אמור

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת אמור

- א בדבר ה' - כשיאמון שאין טבע יתהפך הכל למזבח
- ג לחם מן השמים - כל מזונותיו של אדם קצובין לו משמיא
- ד אש קודש - חמימות דקדושה יסוד הטהרה
- ו 'להזהיר' גדולים - חינוך הקמנים ע"י אש קודש של הגדולים
- ז אשריכם ישראל - יכיר במעלת וחשיבות איש יהודי
- ח תספרו חמישים יום - שגב מעלת ימי הספירה
- יב פסח שני - זעקת למה נגרע תפתח בפנינו את כל השערים
- יד מועדי ה' - המקדש יזמן זהו מועדי ה'
- יז ונקדשתי - קנן הקדושה כשלא ימהר להבהל מכל רצון וחמדה
- טו הוי כל צמא - עסק התורה מתוך צמאון וחשק

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

באר הפרשה - אמור

בדבר ה' - כשיאמין שאין טבע יתהפך הכל לטובה
 בפרשתן (כג י), 'והבאתם את עומר ראשית קצירכם
 אל הכהן'. וביאר המהר"ל מפראג (אור חדש
 על מגילת אסתר ו יא) ש'עומר ראשית קצירכם' בא להזכיר
 לאדם על הנהגת הבורא בעולם, שהרי היא באה בימי
 ניסן - מיד אחר גמר ימות החורף וירידת הגשמים
 כשהפירות והצמחים באים לידי גמר והוא ממלא אסמיו
 שבע בברכת ה', ויש חשש שמא תתגנב ללבו מחשבה
 שהצמיחה באה לו ב'טבע' העולם - ע"י הגשמים
 שמצמיחים בארמה. לזה נצטוונו להביא את ראשית
 הקציר לבית המקדש להשריש ולחזק האמונה שהקב"ה
 הוא אהון הטבע, ולא גדלה התבואה ע"י הגשמים אלא

א. אמנם, על האדם לפקוח עיניו, לראות ולחזות את הנהגת ה' המתגלית בהשגחה פרטית - כדי להודיע לבני
 האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו, להתבונן בהם היטב, ולתקן דרכיו עפ"י הכרה זו. כה סיפר הגאון רי"י
 בורדיאנסקי מה ששמע מנהג מונית (טעקס"י דרייווער) כמסיח לפי תומו, שפעם נזדמן לו באחד מטיוליו במרחבי הארץ
 שישן שינת הלילה יחד עם חבריו בשדה פתוחה. לפנות הבוקר הגיח נחש גדול ומסוכן לאותה השדה ולפף את
 אחד החברים סביבות גופו מכף רגל ועד ראש, החבר התעורר משנתו בבהלה עצומה ופתח פיו בשאגות אדירות
 לגודל הפחד, עד שכל בני הקבוצה התעוררו משנתם, ראש הקבוצה שהיה מצויד בכלי זיין (אקדה) החליט שבלי
 ברירה וכדי להציל את כל בני הקבוצה מסכנת נפשות אמיתית אין ברירה אלא לירות ירייה אחת בראשו של נחש
 ולהרגו נפש, על אף שהדבר מסכן את החבר הנ"ל, שהרי אם יחטיא את המטרה בסנטימטר אחד יהרוג ח"ו את
 החבר הנ"ל...

אחד מתוך כל אותה חבורה היה 'שומר תורה ומצוות' והוא מיהר ברגע האחרון לעצור את ראש החבורה, וביקש
 ממנו שימתין עוד כמה רגעים, ובעצמו התקרב בסמוך לחבר ששכב מסובב בנחש מפחיד, ואמר לו אמור אחרי
 מילה במילה 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', וראה זה פלא, אך סיים החבר לומר 'אחד' מיד סיבב הנחש עצמו
 מטה מטה, ירד מגופו של האיש, נס ונמלט משם, וליהודים הייתה אורה. שאל הגרי"י את נהג המונית, ומה עשה
 חברך לאחר נס גלוי כזה, אמר לו הנהג, הוא חזר בתשובה, כהיום הינו מחשובי התלמידים בישיבה גבוהה לבעלי
 תשובה - ישיבת 'אור החיים'. שאלו הגרי"י, ומה אתך, כיצד לא שינית את אורחות חייך אחרי שגם אתה יחד עם
 כל הקבוצה ראיתם את יד ה' בעליל, אמר לו הנהג, כבוד הרב, הרי הנחש לא היה עלי... משסיפר הגרי"י את דבר
 המעשה לדודו הג"ר שלום שבדרון זצ"ל, 'קנה' ר"ש את המעשה, והרבה היה מעורר את שומעיו עם 'סיפור' זה,
 כי אף אם יראה האדם גילויים נפלאים, שהם נעשים כדי לעורר את הנפש הישינה בהבלי הטבע, למען יכירו וידעו
 כל באי עולם כי יש מנהיג לבירה, וישנו אורחות חיים לשוב אל ה' ולהתקרב אליו, מ"מ הלב טיפש ונשחף מוצא
 לעצמו תירוצים שונים - הרי הנחש לא היה עלי, ומה אני קשור לכל זה... בטרם נלעג לאותו נהג מונית, נתבונן
 אם איננו דומים אליו בעניינים הנוגעים לנו.

ענין זה גם ייאמר לעניין עבודתו של אדם בימים אלו - ימי הספירה, שעליו להבין שהדברים נוגעים אליו ממש,
 כי במה שהוא משנה עצמו ומתקן דרכיו אינו עושה בזה טובה לאיש בעולם מלבד לעצמו, הרווח מעסק התורה
 והמצוות ותיקון מידותיו רווח שלו הוא, לאידך הפסד כשאינם כראוי הפסד שלו הוא. ובזה יש מבארים את הלשון
 הנאמר בפרשתן (כג טו) 'וספרתם לכם...' מהו אומרו לכם, אלא משל לבעל עסק שאחת לשנה סופר יחד עם שכיריו
 ופועליו את סחורתו ומאזן רווחיו כנגד הפסדיו, אך כמובן, לא הרי ספירת ובידקת הפעולות של השכיר כהרי
 הספירה והבידקה שעושה בעל העסק, כי השכיר - אין התוצאה נוגעת לו, אבל לבעל העסק יש לכל רווח או
 הפסד השפעה חשובה הקובעת לו פרנסתו לכל השנה, ולכן אמרה תורה 'וספרתם לכם' שכל אחד יביט על הספירה
 ובידקת נבכי הנפש כספירה הנוגעת לו עצמו (ולכן אמרו חז"ל מנחות סה: שתהא ספירה לכל אחד ואחד, ואין הספירה של ב"ד
 דוגמת שמיטה ויובלות, אלא היא עסק של כל אחד ואחד).

ואפשר לרמז שזוהי המעלה שהובאה בזוהר הק' (בפרשתן, ויקרא צז:): 'ומאן דמטי טהור להאי יומא, וחושבנא לא
 אתאבד מיניה' (שבא טהור ליום החמישים בחג השבועות, אחרי שלא אבד ממנו החשבון של הספירה) שזכר בכל עת את החשבון,
 כבעל העסק שמרגיש כי החשבון קשור אליו, ואינו אומר, כבוד הרב הרי הנחש לא היה עלי... מה לי ולכל ענין זה.

באר הפרשה - אמור

על פי רצונו ית', הוא משיב הרוח, הוא מוריד הגשם, ביסוד זה מבאר המהר"ל (שם) את המובא בגמ' (מגילה) והוא מצווה לאדמה להוציא מקרבה את כל הצומח². (טז.) שבשעה שבא המן להלביש את מרדכי

הנה עומדים אנו בימי ספירת העומר, הנקראת בפרשתן (שם) עומר התנופה, כדכתיב 'וספרת לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה', רבים מקשים, הרי ענין התנופה הוא 'סעיף קטן' בכל הקרבת העומר, מדוע נקראת שמה על שם אותה תנופה, מה גם, שהביכורים והשלמים אף הם טעונים תנופה, ולא מצינו שנקרא שמם 'שלמי תנופה', ומבאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבא לרמז בזה שעל האדם לנער עצמו - זיך געבן א גוטן שאקל, כדי להתנער כליל מהגשמיות לרומם עצמו משקיעתו בתוככי הטבע. דוגמת תנופת הליינים שנועדה לנערם מן העולם ולהעלותם להיות קודש קדשים. תנופה והתנערות זו היא הקדמה לעבודת ימי הספירה בהם צריך להכניע עצמו ולמסור כל רצונותיו להקב"ה, אך כדי להגיע לדרגה זו צריך קודם האדם תנופה וטלטלה. וכסיפור הידוע מהרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זי"ע א שפעם אחת פגש באדם ור"א ראה שאיש זה כבר מנותק מהיהדות כ"כ ששום דיבורים לא הועילו לו רח"ל, מה עשה, תפסו בדש בגדו וטלטלו טלטלה עזה, מתוך זעקה - עד מתי תסתובב כך עלי אדמות, מיד נודעזע הלה וזעק זעקה גדולה ומרה שרוצה לשוב בתשובה. והיינו שלפעמים האדם כ"כ התנתק משרשו עד שצריך הוא טלטלה ותנופה גדולה כדי לחזור לשרשו ולשנות מהותו, ומשום כן נקראת מצות העומר על שם התנופה שזה עניינה של מצוה זו שיטלטל האדם את עצמו וישנה מהותו (נת"ש ח"ב עמ' שיז).

ב. ויהיו דבריו תואמים לדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ספר הזכות, שלח בדיבור הראשון) לבאר מה שדרשו בגמרא (שבת לא.) על דברי הנביא (ישעיה לג ו) 'והיה אמונת עיתך חוסן ישועות חכמה ודעת' - אמונת - זה סדר זרעים, עתך זה סדר מועד וכו', ובתוס' (ד"ה אמונת) הביאו את דברי הירושלמי 'אמונת זה סדר זרעים - שמאמין בחי עולמים וזורע'. ולכאורה צריך ביאור, דבפשטות היה נראה, דאדרבה, מי שאינו עוסק בעבודת השדה נחשב כמאמין יותר מהעוסק. אלא מבאר ה'חי' הרי"ם, שעדיף האדם העוסק ביגיע כפו לצורך פרנסתו ועדיין הוא 'מאמין בחי העולמים' - שלא עבודתו ויגיע כפיו מביאה לו את טרפו וטרף ביתו, אלא הקב"ה הוא הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, זה עדיף על מי שאינו עוסק מאומה ואינו זורע כלל ואין לו במה לתלות פרנסתו רק בהשי"ת. לכן רמזו 'אמונת זה סדר זרעים' שאף במקום 'השתדלותו' אינו נכשל בהיפך האמונה, בידעו כי ההשתדלות היא ההכרחי ולא המועיל כלום לפרנסה.

משל נפלא המשיל המגיד מדובנא זי"ע בדרכי האמונה והביטחון, מעשה בקבוצת אנשים עיוורים שהיו מהלכים יחדיו ברחובה של עיר, היה שם 'לץ' גדול. שפנה אל העיוור הראשון שעמד בשורה ואמר לו בקול גדול (שישמעו כל בני לוייתו), הא לך מאה דינרים, ותן לכל אחד מחבריך ההולכים עמך כמה דינרים, ולא הניח ה'לץ' בידו אפילו דינר אחד, והנה כל העיוורים אשר אינם רואים מאומה ורק באזניהם שמעו איך שהלץ אומר כן 'למנהיגם' תבעו מאתו את הממון המגיע להם, אך הלה הכחיש ואמר שלא הניח אותו אדם בידו אפילו דינר אחד, פנו נא אל השני ההולך לאחוריי - אולי הוא קיבל את האוצר הגדול בידו, אך גם הלה טען לאמר שלא הגיע לידי שום ממון כלל וכלל, לא האמינו להם כל בני הקבוצה, והחלו מריבים באלו השניים - החזירו מהרה את ה'גזילה' אשר בידכם, והללו בשלהם - לא בא מאומה לידינו, וכך נעשית שם מהומה ומריבה גדולה.

והנמשל, כל באי עולם עיוורים הם בעיני שכלם, וחושבים ומדמים בנפשם שפלוני ופלוני ממון יש להם, נפשם יוצאת מגודל קנאת איש מרעהו, ולא עוד אלא שעומד ומחשב עד כמה עשרו של רעהו נלקח ממנו ועל חשבון שלו - בהשיגו את גבולו וכיו"ב, ובאמת - לא דובים ולא יער, אף לזה אין מאומה בידו, וגם להלה אין ממון, ואף אם יש לו יש לו כמה וכמה דאגות וטרדות, אלא שנראה לך כך מחמת... וכו'. כי ואילו היו יודעים היו חוסכים מעצמם כל קנאה ויגון. שמעתי משל נפלא, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואתן לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם. עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על זה אין בו כלל טובה עבורו, ויעכבהו מללכת על רגליו.

של הקב"ה שיהיו בני ישראל בגלות. אמנם כבר איתא בזוה"ק (ח"א רלד:) שבאמת גילה יעקב מה שרצה לגלות אלא שהוא מוסתר בדבריו, ומבאר השפ"א וז"ל, ומכל מקום על ידי אמונה שמאמינים זה בני ישראל שאין שום כח בלתי הש"ת רק כל זה על ידי הסתר אף שאין רואין זה בעין מ"מ על ידי אמונה יכולין לראות האמת, עכ"ל, וכלומר שעל ידי שמתחזק באמונתו המהורה שהכל הוא מפי עליון הרי מתגלה הקץ ומתבטל כל הגלות.

לחם מן השמים - כל מזונותיו של אדם קצובין לו משמיא בפרשתן (כד ו), ושמת אותם שתיים מערכות, שש המערכת על השולחן המהור לפני ה'. והנה, כך הייתה דרכו של לחם הפנים, היו מניחים אותם בשבת זו על ה'שולחן' המהור, ולשבת שלאחריה נוטלין אותם ומחלקים לכוהני המשמר. ואמרו ז"ל (חגיגה כו:) 'אמר רבי יהושע בן לוי, נס גדול נעשה בלחם הפנים בסידורו כך סילוקו - שנאמר (שמואל א' כא ז) 'לשום לחם חום ביום הלקחו', היינו שאף שזמן סילוקו הוא שבוע ימים אחר סידורו על השולחן, עדיין היה הלחם חם ממש כאילו עכשיו הניחוהו על השולחן, ובשעת ה'רגל' היו מגביהין את השולחן ומראין לעולי רגלים ראו חיבתכם לפני המקום - שהלחם 'סילוקו בסידורו'.

לכאורה צריך ביאור, איזה 'חיבה' יש בנס זה שהלחם חם בסילוקו בסידורו יותר משאר הניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, מדוע הראו נס זה לעולי רגלים יותר משאר ניסים. אלא, דה'לחם' מרמו על הפרנסה והכלכלה. ובאו בזה לומר שפעמים נראה לו לאדם - היום עשיתי איזה מסחר ועסק טוב על כן הרווחתי היום כך וכך מעות, אך באמת אינו כן, כי לא עתה בעת מסחרו הרוויח אותם, אלא זה עידן ועידנים כבר הרוויח אותם - שהרי מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה (ביצה סו:).

לבוש מלכות ולהרכיבו על הסוס נכנס לבית המדרש וראה שמרדכי מלמד את תלמידיו הלכות קמיצה, וברש"י שם - דורש בענינו של יום, וששה עשר בניסן היה, הוא יום תנופת העומר. אמר להם, במה אתם עוסקים, אמרו לו, בזמן שבית המקדש קיים - כל המנדב 'מנחה' מביא סולת מלוא הקומץ ובהקרבת קומץ זה מתכפר לו, אמר להם המן, אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי כברי כספא דידי (בא ה'קומץ' שלכם ודחה והתגבר על עשרת אלפים שנתתי לאחשוורוש). ומקשה המהר"ל, מניין ידע המן שדווקא מצוה זו של הבאת העומר היא שנצחה אותו ודחתה את עשרת אלפי כבר כסף ולא מצוה אחרת שעשו, אלא שעל ידי הבאת העומר 'אנו מקבלין הש"ת לאלוה-ה שהוא מנהיג העולם הטבעי כי הוא אהון הטבע', ומכיוון שראה שבני ישראל מכירים שאין טבע בעולם כלל, והם יודעים שהכל הוא מפעולות ה', הבין שהקב"ה יראה להם, שאכן הוא מנהיג את העולם, וישנה עבורם את כל הטבע, בכיטול הגזירות והדינים, ונגלה כבוד ה'.

בדברים הללו שכל הדינים והגלות מתבטלים כאין וכאפס באמונתו של אדם, כתב גם הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ויחי תרל"א ד"ה א"ז) לבאר במה דאיתא בגמ' (פסחים נו:) על מה שנאמר (בראשית מט א) 'ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים - ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה', שביקש יעקב לגלות לבניו שגם בתוך הגלות נמצא הש"ת והכל מכוחו אלא שהוא בהסתר, אלא שאם היו משיגים ידיעה זו ממילא הייתה בטילה מהם גזירת 'גלות' - שהרי אין זה נחשב לגלות אם רואה את ה' בכל מקום ומקום, כי כאשר יודע שאין זה אלא הסתר והעלם מיד מתבטלים כל הדינים וההסתרים ומתגלה אורו של הקב"ה, על כן נסתלקה ממנו שכינה, מאחר שרצונו

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו', מה שהוא צריך, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז במדרש (בר"ר, פרשת נח פר' לד) על הפסוק (יחזקאל לו, כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם, ואתן לכם לב בשר' - ודרשו במדרש 'לב בוסר של חברו', ורמז יש בדבר, כי מה שביד חברך עבורך אינו אלא בוסר, ופרי שאינו ראוי לאכילה כלל.

באר הפרשה - אמור

עבור עסקיו, שהרי ברור לו שלא יועיל ביגיע כפיו ועבודתו להוסיף על הנקצב לו אפילו בכל שהוא, ואין שום סיבה ושעם לעבור על רצון השי"ת. אדרבה, יבטח באלוקיו שיספק לו כל צרכיו לטובה, כי אף ש'ההשתדלות' מותרת ואף רצויה, מכל מקום עליה להיות במידה ובמשורה, וכל שהאדם ממעט בה מתוך אמונתו בבוראו, אינו אלא מרוויח להיות ידו על העליונה, להרוויח בכבוד את פת לחמו ואף להחזיק בקדושה של מעלה ולהתקשר אל אביו שבשמים⁷...

אש קודש - חמימות דקדושה יסוד הטהרה

בפרשתן (כא א. ה) 'לנפש לא ישמא בעמיו... לא ישמא בעל בעמיו, ודרשו הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה פרשת אמור, וכן הוא ב'סוד העבודה) מלשון 'גחלים עוממות', כלומר שלא ישמא את

וזאת ההודעה הודיעו לכל 'עולי הרגלים', ראו נא את 'לחם הפנים', שמחמת חמימותו הריהו נראה כאילו היום אפו אותו, אבל באמת כבר נאפה לפני כשבוע ימים, מכאן תלמדו לגבי 'לחמכם' - שכל מה שתרוויחו משך כל ימות השנה, הכל כבר נכתב ונחתם בראש השנה, וכאותו החום הנשמר משבת לשבת כן קצבת המזון נשמרת מראש השנה עד ראש השנה⁸. כשתדעו ותאמינו זאת תגשו אל כל ענין הפרנסה בניחותא ושלוות הנפש בלא ההשתדלות יתירה, והיא 'חיבתם' לפני המקום⁹.

באשר יתחזק האדם באמונתו בבורא כל העולמים, ממילא יסורו מאתו כל מחשבת און לעשות דבר שלא כרצונו ית' לצורך הפרנסה, ולא יעלה על דעתו לחסר תפילה בציבור או שיעור תורה וכדומה

ג. כע"ז רמזו בפרשתן (כג יז) 'ממושבותיכם תביאו לחם תנופה', שרומז על ענין הפרנסה, להודיע לבני האדם שאין הפרנסה תלויה במעשי ידי אדם כלל אלא בידי שמים כדכתיב (דה"א א' כט יב) 'והעושר והכבוד מלפניך', ואכן, כל הרוצה להגדיל קצבתו לא ירוויח מאומה מריבוי עסקיו ומתוספת השתדלות - אין לו אלא עצה אחת 'לבוא אל המלך להתחנן לו' ולבקש מהבורא על כך. והנה, בלשון בני אדם נקראת פרנסתו של אדם 'ישיבה' כאומרם 'על מה יושב פלוני'... וזהו אומרו 'ממושבותיכם' בלשון שאלה ותמיה, וכי 'ממושבותיכם' - ממקום מושבכם כלומר ממקור עבודת השדה או השתדלות אחרת, 'תביאו לחם' לאכול, לא כי, אלא 'תנו-פה', בתפילות שבפה תפעלו שיורידו לכם מן השמים לחם לאכול ובגד ללבוש.

ד. משל ממציאיות הדברים בביצה (בלאטע) טובענית, שמדרך הטבע הבוץ רך עד מאד, וכל אשר יפול לתוכה ישקע ויטבע בה ל"ע. מה יעשה האדם המוצא עצמו עומד בתוככי בוץ כזה - לא יניע אבר ולא יזוז ממקומו אלא יעמוד על עמדו מבלי עשות מאומה, ואז עדיין יהא ביד העומדים מבחוץ לבוץ להצילו, אבל אם ינסה בידי וברגליו 'להציל' עצמו, יפול ויטבע בבוץ יותר ויותר. כיו"ב לענין העסק בענין הפרנסה - בוץ גדול וקשה הוא, ורק אם יעמוד על עמדו - להשתדל באופן הרגיל מבלי לעשות פעולות מיותרות, יהא שייך להצילו... אבל אם יעשה פעולות מיותרות הריהו בחזקת סכנה ל"ע...

מעין זאת אמרו לבאר כי מחוקי הטבע - הנכנס לתוככי ים הגדול, אם יפעל בידי וברגליו (כשאינו יודע את מלאכת השחיה ולא למד לשוט במים) מיד ישקע כל גופו בעמקי הים. משא"כ כשיפול ה'מת' למים יצוף ויעלה מעל פני המים. והיינו, שדייקא תנועות ידיו ורגליו של האדם הנלחם עם גלי הים גורמים לו לשקוע יותר ויותר. על כן, המת המוטל במים כאבן שאין לה הופכין ואינו עושה תנועות משונות בידי וברגליו, אינו שוקע אלא צף ועולה.

והנמשל מובן, המשתדל לפרנסתו רק כפי הצורך כאותו ה'מת' שאינו יכול להניע אבר אחד מעצמו, הרי זה יצוף ממעל המים (מי העולם), אבל אם יתעקש לעשות פעולות שונות יותר מכדי צורכו מסוכן הוא ליפול למצולות ים. ה. סיפר לי יהודי מתושבי העיר לאנדאן, שהוצרך פעם ליסע לארה"ב, להוותו נתקף שם בלבו, והוכרח לשהות בבית החולים למשך עשרה ימים, ומכיוון שאינו מתושבי ארה"ב ואינו משלם שם על ביטוח (אינשורנס) רפואה ע"כ דרשו מעמו בסוף אלו הימים לשלם סכום עצום של שלושים אלף דאלער. 'הוצאה' זו העיקה על לבו של יהודי זה - מדוע אירע לי כזאת בדיוק בהיותי על אדמת ארה"ב כשאיני לי ביטוח... מדוע לא אירע לי כזאת יום אחד טרם נסיעתי בהיותי בביתי תחת חסות הביטוח שהיו משלמים את הוצאות הטיפולים... עד שאחד הרבנים 'האיר' את עיניו, באמרו הנה ב'ראש השנה' העבר - בו ביום שכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, ונקצב לכל איש מזונותיו מ"ה ועד ר"ה, באותו יום נגזר עליך ל'הוציא' סך שלושים אלפי דאלער להוצאות רפואה, והנה

המאמרים. וביאר הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זי"ע ש'צינים פחים' אלו הכוונה היא על היצר הרע ותחבולותיו, שפעמים יבוא להפיל את האדם ב'צינים' - צינה וקרירות, לקרר התלהבותו ותבערת לבו לדבר מצוה או לקראת יו"ט הקרב ובא, ולעיתים משהו ביצר הרע ב'פחים' שמרתיה את הדם לעבירה רח"ל ולאש זרה אשר לא ציווה ה'. מעתה יהיו תואמים שני המאמרים, כי אכן, הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים - שהם הם כל ה'יראת שמים' של האדם, להטות אל נכון את החמימות

נפשו ונשמתו על ידי קרירות וצינון ההתעוררות אש דקדושה שלו, כי מדה זו גוררת את האדם לאבדון ברוחניות רח"ל, אלא בכל עת וזמן ילחוב את לבו לעבוד את ה' מתוך אש וריתחא דקדושה'.

איתא בגמ' (ברכות לג:) 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'¹, והקשו (תוס' מגילה כה. ד"ה הכל) ממה שאמרו עוד (כתובות ל.) 'הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים' [פירש רש"י קור וחום], ונראה כ'סתירה' בין שני

בלאנדאן עיר מגוריק היה עליך לעבור כמה וכמה מדורי גיהנום 'רפואיים'... עד שהיית מגיע לסך ל' אלפים, ואילו בארה"ב 'גמרת' עם כל הוצאה זאת תוך עשרה ימים... ותנצל נפשך.

1. איתא במדרש (ויק"ר לב ג) על הפסוק בפרשתן (כד י-יא) ויצא בן אשה ישראלית וגו', ויקוב בן האשה הישראלית את השם, מהיכן יצא, מפרשה שלמעלה יצא, כלומר שעניין לחם הפנים הנזכר מקודם הוא שגרם לו לגדף, שלגלג על אכילת לחם הפנים בשבת לאחר שערכו את השולחן בשבת הקודמת ואפו את הלחם ביום שישי, שנמצא שהפת נאכלת לאחר תשעה ימים, וכה אמר, 'דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום או שמא פת צוננת של תשעה ימים'. הקשה הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, שהרי מבואר בגמ' (חגיגה כו:) 'נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו כך סילוקו שנאמר (שמואל א' כא ז) לשום לחם חום ביום הלקחו' - שאף בשעה שסילקו את הלחם היה עדיין חם כמו בשעת אפייתו, ואף הראו את הלחם החם לעולי רגלים, וכיצד היה יכול המגדף לגלג על הפת הצוננת. ותירץ שלחם הפנים אכן לא היה נראה לכול שהוא חם, אלא כל אחד ראה את חמימות הלחם כפי האמונה וה'חום' שהיה בליבו, המאמין בדברי חז"ל שחלה ברכה בלחם ונשאר בחומו זכה לראות במו עיניו את הנס והלחם כשהוא בחמימותו, לעומתו, מי שבליבו פנימה שררה 'צינה' ופקפק בנס אכן לא ראה אלא פת צוננת. ומאחר שאותו 'מגדף' היה פגום באמונתו על כן ראה שהפת צוננת וכפי שהיה סבור בליבו.

2. בענין 'יראת שמים', הנה כתיב בפרשתן (כא א) 'ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו'. בזה"ק (פ"ט). הקשו, שמאחר שפתח הכתוב בלשון רבים - 'ואמרת אליהם' אם כן היה צריך לסיים 'לנפש לא יטמאו', ומדוע נכתב 'לא יטמא' בלשון יחיד. וביאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שאזהרה זו של 'לא יטמא' נאמרה גם כלפי ענייני יראת שמים, שישמור על עצמו בקדושה ולא יבוא לידי טומאה, ומשום כך נאמרה בלשון יחיד ולא בלשון רבים, כי אין זו אזהרה כללית לכולם בשווה אלא לכל אחד לפי הנסיונות המיוחדים שלו שאינו דומה אחד לרעהו. והנסייונות אשר ניתנים מן השמים הם כפי כוחות הנפש והתנאים ומציאות החיים שלו, וכמו שמצינו בחנוכת המזבח (במדבר ז ט-ז) 'את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבודתם, ואת ארבע העגלות ואת שמונת הבקר נתן לבני מררי כפי עבודתם ביד איתמר בן אהרן הכהן, ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו'.

והנה לכאורה עבודת בני קהת היתה הקשה ביותר שהם נשאו בכתף ולא בעגלות, אכן באמת כבר אמרו חז"ל שהיה הארון נושא את נושאי, והרי שאפילו לא היו צריכים להלך בעצמם. ומכאן יש ללמוד לכל ענייני עבודת השי"ת אשר ככל שהעבודה קדושה יותר כן צריך להתאמץ 'ובכתף ישאו', אמנם לבסוף יראה בעליל ש'ארון נושא את נושאי' ומתרומם ביותר וזוכה לרוב סייעתא דשמיא.

לעולם יעמוד על המשמר לבל יחטא, כי אם יסיח דעתו ח"ו מיד בא לכלל סכנה. וכמו שדקדק המהר"ל (דרך חיים על אבות ג ט) בלשון המשנה 'כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת', ש'יראת חטאו' היינו יראה ופחד מן החטא שלו, והרי עדיין לא חטא ולכאורה מן הראוי לומר 'כל שיראת חטא קודמת לחכמתו'. וכתב המהר"ל ז"ל, ואין זה קשיא, כי כל אדם מוכן לחטא, כדכתיב (קהלת ז כ) 'אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', ואמר כל שיראת חטאו שהוא מוכן לו, היראה מן החטא שהוא מוכן אליו קודמת למעשה, ובא לומר כי מפני שידע האדם כי אינו בלא חטא ולכך הוא ירא שלא יחטא. עכ"ל.

באר הפרשה - אמור

ובן מצינו באבי האומה - אברהם אבינו, שבעת שבאו אליו שלשת המלאכים - 'ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אותנו' (בראשית יח ז), ופירש רש"י 'הנער' זה ישמעאל, ונתן לו כדי לחנכו במצוות, ולכאורה צריך ביאור אם בן, מדוע 'ואל הבקר רץ אברהם' בעצמו, היה לו לשלוח את ישמעאל גם לזאת - כדי לחנכו למצוות. אלא ביאורו, כי אדרבה כשהאב רוצה שבנו יתחנך למצוות עליו לרוץ בעצמו - ובוזה גופא קיים אברהם אבינו 'כדי לחנכו במצוות' - כי כאשר הבן רואה את אביו רץ לדבר מצוה מתוך התלהבות וחביבות למצוה, נכנסים בו רגשות הקודש, ואף הבן ינהג כמעשה אביו.

איתא בגמ' (פנהרין יא.) שרבן גמליאל זימן שבעה אנשים לעבר את השנה, וכשעלה לעלייה מצא שם שמונה, אמר, מי הוא שעלה שלא ברשות - ירד, שאין מעברים את השנה אלא על ידי החכמים שהיו מזומנים לכך, עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי שלא ברשות וכו'. ואמרו בגמ' לא שמואל הקטן הוה

והקרירות ולא ללכת אחרי היצר המבלבל את היוצרות' מקררו למצוה ולכל דבר שבקדושה ומחממו לעבירה, אלא יהפך ביניהם יחממם עצמו למצוה ויקרר עצמו לעבירה (עבודת עבודה להרה"ק מטאהש זי"ע, שיחות קודש ח"א עמ' כג).

'להזהיר גדולים - חינוך הקטנים ע"י אש קודש של הגדולים בפרשתן (כא א) 'אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם, וברש"י, 'אמור ואמרת - להזהיר גדולים על הקטנים'. כאן רמז לן רש"י 'יסוד' בחינוך הבנים, שהרוצה שבניו ינהגו וילכו כראוי בדרך התורה והמצוות, הרי שעליו עצמו להתנהג כראוי, וממילא ישפיעו דרכיו על לב בניו שאף הם ילכו בדרך זו כמותו, שכן הוא טבע הבנים - לעשות כמעשה האב, בלא אומר ובלא דברים מצד האב. וזהו 'להזהיר גדולים על הקטנים, שהגדולים - ההורים יזהירו (היינו יאירו) את עצמם ואת הנהגתם, וממילא על הקטנים, אף הקטנים יאירו וזהירו בזהר הרקיע כמותו'.¹

ח. עוד 'יסוד' בחינוך הבנים למדנו כאן, דלכאורה יש להבין מדוע רימזה התורה"ק את חובת החינוך 'להזהיר גדולים על הקטנים' - באזהרת הכהנים להישמר מטומאת מת (שהרי לא מצינו שייאמר כן מפורשות בכל מצוות שבתורה - אף שבוודאי יש על הגדולים חיוב חינוך לקיים כל דבר ודבר שבתורה), אלא, כי יסוד גדול למדנו כאן היאך וכיצד היא הדרך להזהיר גדולים על הקטנים, כי אם אמור יאמר הילד הקטן מ'פרחי הכהונה' לאביו הכהן, מדוע, תמנע ממני מלהשתובב בחדוות נעורים עם יתר חברי המצניעים להם חגבים ושאר שרצים לשחוק בהם... מדוע נאסר עלי מה שלאחרים מותר (מה, וכי הם גויים...), הלא יענהו האב בחיבה ויאמר, 'בני יקירי, אמת נכון הדבר, שלהם מותר דבר זה, אבל אנו זכינו, ואנחנו 'כהנים', ונתקדשנו בקדושה יתירה, והיות שנבחרנו להיות 'שבט הכהונה' משרתי א-ל משום כך הפרישנו הבורא ית"ש מכל טומאה וזהירנו להתרחק הימנה במשמרת וסייגים, לגודל יקרתנו ומעלתנו על יתר שבטי ישראל'.²

ולמדנו אורחות חיים, בהנחלת דרך התורה לדורות הבאים, להעיר ליבותיהם הרכים של צעירי צאן קדשים, להזהיר את הקטנים רק באופן שנחדיר את ההבנה שכשאנו מונעים מהם איזה 'משחק', הליכה למקום פלוני, או 'מכשיר' שאין רוח חכמים נוחה הימנו וכל כיו"ב, אף אותם שהשכנים, החברים והידידים אינם נמנעים מכך, אי"ז אלא משום ש'שולחנו גדול משולחנו', כי גדלה מעלתנו על מעלתם, ורק לגודל יקרת רוממותנו, שזכינו להיות מבני עליה אנו פורשים בשמחה מכל סרך ובדל נדנדו של היפך נחת רוח לבורא ית"ש ח"ו. ברגשי קודש אלו ודאי יתקבלו הדברים בנועם בלבבות הרכים ויעשו שורש להצמיח פרי קודש הילולים ההולכים בדרך ישראל סבא.

ט. ובוזה ביארו מה דאיתא בהגדה של פסח 'כנגד ארבעה בנים דברה תורה אחד חכם אחד רשע אחד תם אחד שאינו יודע לשאול', ולכאורה היה צריך לומר אחד צדיק ואחד רשע, ומדוע נקטו 'רשע' על ה'היפך' של 'חכם'. אלא, כי 'החכם' היינו ה'מתחכם' (אויבער חכם) לשאול מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם, וזהירו בעל ההגדה, שאם הוא מתחכם, אף בנו יתחכם כנגדו עד שיצא לתרבות רעה, ונכדו כבר יהא 'תם', ובנו אחריו לא ידע מאומה ממסורת האבות ו'לא ידע לשאול' מאומה, שכן הוא דרך הבן להתנהג כאביו.

יש לרמז ענין זה בדברי חז"ל (ב"ק צז:): 'איזהו מטבע של אברהם אבינו - זקן וזקינה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר', שבאותה מטבע של זקן וזקינה כן ינהגו גם הבחור ובתולה - הדורות הבאים, אך אי אפשר שיהא לזקן מטבע אחד, ואילו לבחור יהא מטבע אחר, והיינו שאי אפשר שהאב ידרוש מבנו דברים שאינו עושה בעצמו.

נוהג בן, על בן שאלו רבי חייא מהיבא גמיר לה, כי אף שהיה אפשר לו ללמוד הנהגה זו ממקרא שנאמר ביהושע ובמשה, מכל מקום ידעינן בבירור שלמד זאת מאחד שבדורו. וישמע חכם ויוסף לקח להזהיר גדולים בבדי שאף הקטנים יעשו כן.

אשריכם ישראל - יכיר במעלת וחשיבות איש יהודי

בפרשתן (כב לב), 'ונקדשתי בתוך בני ישראל'. הנה, כל איש מישראל ישראל תאיר הארה זאת, שיכירו וידעו את גודל מעלתם, וכמו שכתב הרמב"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ל ע (צדקת הצדיק קנ"ד), וז"ל. כשם שצריך אדם להאמין בהש"ת כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, שיש להש"ת עסק עמו ושאיננו 'פועל בטל'... רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והש"ת מתענג ומשתעשע בה בשעושה רצונו". וזה פירוש 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו' (שמות יד לא) - 'משה' קאי על כלל ישראל - שישים ריבוא נפשות מישראל שבדור ההוא (כלומר, שהאמינו בכוחו של כל אחד מתוך שישים הריבוא), שכולם האמינו שהש"ת חפץ בהם, עכ"ל. ורבות יש להתחזק בדברים אלו, ובפרט בדורנו דור אחרון שחסרון אמונה זאת היא תולעת המכרסמת ומבלה כל חלקה טובה בבני ישראל, כי אין ביד היצר לקרר את האדם אלא בטענה זו - מי אתה ומה שווה עבודתך... וזוהי עבודת האדם לקום כנגדו בעוז ותעצומות להכריז 'גדול אני... קדוש אני...' כל פעולה מפעולותי מגעת עד כסא הכבוד ופועלת גדולת ונצורות.

נראות מצינו בקדושת הנפש הישראלית כי כל מעשיה משפיעים כביכול בשמים ממעל, הן לטב הן ח"ו למוטב. כי כל מצוה וכל התנברות שאיש יהודי מתגבר על יצרו מאירים מעשיו בכל העולמות, לאורך כל דבר חטא וחסרון גורם פגם למעלה², ובה כתב

אלא איניש אחרינא (כלומר ששמואל הקטן היה מהמוזמנים ואחר הוא שנכנס שלא ברשות), והטעם שאמר שמואל על עצמו בן - 'מחמת כיסופא הוא דעבד' (שלא לבייש את מי שעלה שלא ברשות) והעדיף לבנות את עצמו. ומביאה הגמ' סמך וסייעתא לאותו מעשה, 'כי הא דיתיב רבי וקא דריש והריח ריח שום, אמר, מי שאכל שום יצא, עמד רבי חייא ויצא, עמדו כולן ויצאו, בשחר מצאו רבי שמעון ברבי לרבי חייא אמר ליה אתה הוא שציערת לאבא, אמר לו לא תהא כזאת בישראל', אלא שאמרתי בן (שיצא רבי חייא) כדי שלא יתבייש התלמיד שאכל. ושאלו בגמ' ומהיכן למד רבי חייא לעשות כן, והשיבו 'מרבי מאיר', דתניא מעשה באשה אחת שבאתה לבית מדרשו של ר"מ וכו', ורבי מאיר מהיבא גמיר לה משמואל הקטן, ושמואל הקטן מהיבא גמיר לה משבניה בן יחיאל וכו' ושבניה בן יחיאל מהיבא גמיר לה מיהושע, דכתיב [כשעבן נטל משלל העיר עי, אף שהטילו חרם עליה] (יהושע ז י) ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל', אמר לפניו, רבש"ע, מי חטא, אמר לו וכי דילמור אני לך הטל גורלות, והרי שלא רצה הקב"ה לבייש את עבן אלא אמר לו באופן כללי חטא ישראל, 'איבעית אימא ממה דכתיב (שמות טו כח) עד אנה מאנתם', שאף שרק מקצת מן העם יצאו ללקוט מן בשבת, מכל מקום אמר לו הקב"ה עד אנה מאנתם שכולם בכלל.

ולכאורה יש לתמוה מהו שאמרו ורבי חייא מהיבא גמיר לה מרבי מאיר, וכן רבי מאיר מהיבא גמיר לה משמואל הקטן, ומדוע לא אמרו שרבי חייא למד זאת ממה שנאמר ביהושע ובמשה, ומדוע הוצרכו לומר שלמד מרבי מאיר, וכן רבי מאיר משמואל הקטן. אלא, שפשיטא לבעלי התלמוד, שאין אדם נוהג במנהגים בה נעלים רק אחר שראה את אביו או אחד מרבותיו

י. ידוע הביאור בדברי חז"ל (ברכות ו:): 'כל המשמח חתן כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים' ומדוע לא אמרו - כאילו בנה בנין אחד בירושלים, מפני שבנין משמעותו בנין חדש, ואנו אין רצוננו אלא לבנות בתינו אלא על יסודות אבותינו מדור דור, כ'חורבה' שעדיין נותרו בה היסודות הקודמים - כיין 'ישן' שדעת זקנים נוחה ממנו. יא. וז"ל הרמב"ק המאור עיניים זי"ע (מצורע ד"ה זאת), וז"ל, אבל הענין דכתיב (בראשית א א) 'בראשית ברא אלוקים' ודרשו רז"ל בשביל התורה ובשביל ישראל, נמצא ישראל הם דבר חשוב מאוד לפני הש"ת שבשבילם ברא כל העולמות וכל הברואים, והש"ת מקבל תענוג מכל אחד מישראל אפילו מרשע גדול, 'כפלח הרימון רקתך' (שה"ש ו אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון (סנהדרין לו), עכ"ל.

יב. בתחילת סדר 'קדשים' סידר רבינו הקדוש בריש מס' זבחים סוגיא דמחשבת 'שלא לשמה', ולכאורה צ"ב, מדוע לא התחיל בדיני עצם מעשה הקרבנות ובד' עבודות דשחיטה קבלה הולכה וזריקה. אלא דרצה ללמדנו שתחילת

באר הפרשה - אמור

בזה שאמר הקב"ה למושה אחוז בכסא כבודי - כלומר, שהמלאכים טענו 'מה לילוד אשה ביננו' ואיזה חשיבות וערך יש להם לישראל, וע"ז אמר לו הקב"ה הוכח להם מכסא כבודי עד כמה תלוי הכסא בכיכול במעשיהם של ישראל.

תספרו חמישים יום - שגב מעלת ימי הספירה

בפרשתן (כג טו), 'וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום', הנה ימי הספירה בהם אנו עומדים ימים יקרי ערך הם. ומצינו לכמה ממוני המצוות שמנו את מצות ספירת העומר במצוה ש"ז (מהר"ם שיק על מנין המצוות, ועוד), ורמזו יש בדבר, שהיא המצווה האמצעית בין התרי"ג מצוות, שיש ש"ו מצוות לפניו וש"ו מצוות לאחריה, ללמדך שמצוה זו היא העיקר וכל התורה כולה תסובב סביב ענין זה... שהרי תכלית מצוה זו היא כדי לקדשנו בקדושה העליונה ולטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו¹ (כמו שאומרים בנוסח רבש"ע אחרי הספירה) וזה כל התורה כולה², ואידך זיל גמור...

הרמ"ע מפאנו זי"ע (עשרה מאמרות, מאמר חיקור דין ח"ג פ"ב) בביאור דברי הגמרא (תנינה יג): לגבי נהר דינור, שהנהר נוצר מזיעתן של חיות [- חיות הקודש], ואת מימיו הוא שופך על ראש רשעים בגיהנם, וביאור הדבר, שהרי חיות הקודש נושאים את כסא הכבוד, 'ובעת רצון הוא נושא את נושאו ואין לחיות עמל ויגיע', אמנם בשעה שאדם עובר עבירה אזי כביכול הכיסא נהיה כבד ומכביד עליהם, ומכך נוצר זיעתם של החיות, ועל כן נשפך על ראש רשעים בגיהנום, כי הם הגורמים לאותה זיעה על ידי מעשיהם הרעים, ובשעה שחוזר בתשובה שוב נעשה הכסא קל לנשאו. ואף שהדברים שגבו מבינתנו ואין לנו שמץ ונגיעה קלה בהם, אך זאת למדנו מדבריו הק' שבל חטא יש לו השפעה עד כסא הכבוד בעצמו, וכן כמה גדול כח התשובה.

יש שמבארים עפ"י דברים אלו, מה שמצינו בגמ' (שבת פח:) שבשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, אמרו מלאכי השרת מה לילוד אשה ביננו, ואמר לו הקב"ה 'אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה', שמרומו

סדר קדשים הוא במחשבה הראויה. ומזה נלמד ל'מקדש הפרטי' אשר בליבו של כאו"א כמה נצרך לטהרו ולקדשו מכל מחשבות פיגול ואון.

כשתרצה לדעת עד היכן הדברים מגיעים, שמע נא לדברי הגר"ח מוואלאז'ין זי"ע ('נפש החיים' שער א' פ"ד, 'רוח חיים' אבות פ"ה) ד'מחשבתנו' של אדם מישראל בעולם הזה מכריעה ומשפיעה על העולמות העליונים, הן לטוב הן למוטב, ואיש ישראל הפוגם במחשבתו הינו פוגם למעלה בעולמות יותר ממה שעשו טיטוס ונבוכדנצאר בקודש הקדשים, כי הם לא פגמו מאומה למעלה, עד שהוצרכו להתפלל ולבקש 'יודע כמביא למעלה' (תהילים עד ה) - שכביכול לא נודעו מעשיהם למעלה, לא כן בנוגע למעשי בני ישראל, כגודל וחוזק כוחו לטוב כן גדול הזיקו ח"ו, ומאידך כששב בתשובה מתקן ומחזיר שפעת אורם של כל העולמות העליונים עד לאין חקר, יעו"ש.

בגמ' (הוריות י:) מבואר במעשה דלוט ובנותיו שהן נתכוונו לשם מצוה והוא לא נתכוון לשם מצוה. ומכח זה חידש שם המהרש"א חידוש נפלא, שמאחר שהן נתכוונו למצוה לכן נפסק גבי עמון ומואב שיצאו מהן - 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית' (יבמות עז). - שבנותיהן מותרות לבא בקהל. אבל הזכרים נאסרו מאחר שהוא (לוט) לא נתכוון למצוה (וכ' שם שאף שבתורה כתוב (דברים כג ה) 'על דבר אשר לא קדמו' וכו' גם טעם זה נכון). עיי"ש. ויש להתבונן בזה, דכל מה שהותרה רות המואביה לבא בקהל וממנה דוד המלך וממנה מלך המשיח שיגלה בב"א, הכל הוא מכח האי הלכתא ד'מואבי ולא מואבית'. ולפי המתבאר מדברי המהרש"א נמצא שכל ההיתר הוא אך ורק מכח - כוונה הראויה. והא קמן כוחה האדיר של מחשבה טובה.

יג. איתא באבודרהם (תפילות הפסח) הטעם שסופרים 'ספירת העומר' בימים אלו דייקא, כי בימים אלו - ימות הקציר, עת החמה בגבורתה מחממת את כל העולם מתעורר באדם רתיחת הדם ללהטו אחר התאוות ובקשות הנאות עולם הזה, ולכן ניתנו הימים לתקן עצמנו כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו, ומהאי טעמא תקנו לקרוא פרקי אבות בשבתות אלו ללמד את האדם דעת מה חובתו בעולמו, להכניע נפשו שלא תחפש אחר דברים המזיקים לנפשו. על פי זה יש לפרש שכשם שנותנים לתינוק מיד לאחר היוולדו תרופה לחסן את גופו שלא יחלה, כך נתן לנו הקב"ה ברחמי את ימי ספירת העומר מיד בתחילת ימי הקיץ לחזק את הנפש שלא תמשך לחטא ועוון. יד. עיקר קדושת האדם נקנית לו ע"י שמירת עיניים, בפרט ברחובה של עיר. כה אמר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בשם הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע על הפסוק (במדבר ט יג) 'והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה', שהאיש

הזמן גרמא לראות בעודו בעולם הזה לטהר ולקדש עצמו בימים אלו - שלא יצטרך לראות פני גיהנום.

כתב הערוך השולחן (תפ"ג) שקרבן העומר בא משעורים שהוא מאכל בהמה ואילו שתי הלחם הבאים בחג השבועות באים מחיטים שהם מאכל אדם, לרמוז לן - שזוהי עבודתנו בימים אלו שבין פסח לעצרת, להתעלות מ'בהמה' ל'אדם'^{טו}.

והנה נודע מה שכתב בספר החינוך (מצוה שו), וז"ל. נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, בעבר ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי

גדול כח הימים לטהר את האדם מכל סיג ופגם, וכמו שכתב האור החיים הק' לבאר לשון המקרא 'וספרתם לכם', וז"ל, ובדרך רמז, רמז באומרו 'וספרתם', על דרך אומרם ז"ל כי נשמות עם בני ישראל הם בבחי' הלוחות, ובאמצעות תחלואי הנפש וטומאת התיעוב יתלכלכו ויחשיך אורם, ואמרו רבותינו ז"ל (תנחומא כי תשא כו) כי הלוחות של סנפרינון היו, לזה אמר וספרתם לכם, פירוש באמצעות מנין זה אתם מאירים כסנפרינון את עצמיכם. עכ"ל.

בך איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם) על דברי חז"ל (ערויות ב י) 'משפט רשעים בגיהנום, שנים עשר חדש... רבי יוחנן בן נורי אומר מן הפסח ועד העצרת, אם כן, הרי 'מידה טובה מרובה', ובוודאי

אשר הוא טהור שמע מינה כי בדרך לא היה, כי הדרכים בחזקת סכנה (הובא באבני זכרון, ליקוט, אות קיא). הוסיף לומר (שם, אות קטז) על פי זה כי מצינו ב' פעמים 'אשרי', בתפילה הננו אומרים 'אשרי יושבי ביתך' ומסיימים בו 'תהילת ה' ידבר פי', וכן 'אשרי תמימי דרך' (תהילים קיט) שסוף המזמור הוא 'תעיתי כשה אובד', שכן היושב בבית ושומר על עיניו הרי הוא קדוש וטהור ושפיר יכול לספר בתהילות ה', לעומתו מי שנמצא בדרך ועומד במקום הסכנה סופו ש'תעיתי כשה אובד'... ועוד אמר שמהאי טעמא נאמר מזמור 'אשרי תמימי דרך' ב'תמניא אפי', שהנמצא בדרך עליו לעקם את הילוכו בשמונה דרכים צדדיים בכדי לשמור על טהרת נפשו לבל ייכשל חלילה.

לעומתו אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שהזוכה להיות תמים ושלם גם כשהוא מהלך בדרך אשריו ואשרי חלקו וזוכה לתמניא אפי - שמתעלה שמונה פעמים יותר מכאשר היה בבית ופניו מאירות פי שמונה.

מסופר שתלמידי הגר"א אמרו לרבם 'וכי חכמה היא להיות מסוגר בחדר ולעסוק בתורה, השיב להם כי הקב"ה אינו מחפש 'חכמות'..., כלומר שאף אם מעלה יתירה יש למי שהולך ברחובות עיר ושומר על עיניו, אך אין הקב"ה חפץ שיביא האדם ניסיונות על עצמו.

סיפר הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל ראב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים, שכשהיה אברך צעיר לימים עלה הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטוואצק זי"ע לאה"ק, והלך ברחוב ומשמשיו הלכו לפניו לסלק את הנשים, ותמה רבי פנחס במחשבתו מה ראו לעשות ככה שלא כדרך כל הארץ, ותוך כדי שהרהר בדבר פנה אליו הרה"ק ואמר לו 'אברך, וכי שכחת מה אמר שלמה המלך (משלי ג ז) 'אל תהי חכם בעיניך', בעיניים לא עושים 'חכמות'...

ידוע המעשה בבחור שהיה צריך לצאת מהישיבה וביקש רשות מהמשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, שאלו אם אינו חושש על עיניו לבל יפגמו במראית אסורה, ענה הבחור שאינו מתיירא, נענה לו רבי אליהו, הנה אני כבן שמונים שנה, ובעין אחת איני רואה כלל ואף השניה חלשה היא, ואעפ"כ מורא עולה על ראשי בטרם צאתי אל הרחוב, ולא עוד אלא שאני נושא כפי בתפילה שלא אכשל ח"ו, ואתה בחור צעיר עם שני עיניים בריאות וטובות כיצד לא תפחד...

טו. וכבר אמרו ש'מותר האדם מן הבהמה אין', ר"ל שכל יתרון האדם על הבהמה שבידו לומר 'אין' ליצר ולשלל 'רעיונותיו' אשר הוא מביא חדשים לבקרים, ולא להיות כבהמה אשר איננה יכולה לעמוד כנגד פתויי תאוותיה. והנה ידוע ביאורו של הרה"ק מאיזביצא זי"ע כי הנפק"מ וההבדל שבין בהמה לאדם הוא שהבהמה ראשה נמשך מצווארה ולמטה ואינו גבוה מגופה, משא"כ ראשו של אדם מתנשא ועולה למעלה מגופו, והרמז בזה כי כל מעלתו של האדם היא ב'דעת' ושכל אשר בראשו ומוחו - כי הבנת האדם בשכלו תולידנו להשיג תכליתו בזה העולם... אמנם אם הוא בעצמו עושה מחיצה בין מוחו ללבו ושאר כלי המעשה - שלא תהא הנהגתו למעשה עפ"י הבנת שכלו ומוחו שוב נחשב זה האיש כ'בהמה' ממש - כי מה רווח יש בזה שראשו 'גבוה' מעל גופו ומבין את המוטל עליו עשות אם בפועל כל הנהגתו כבהמה ההולכת אחר נטיות גופה...

המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל הפצו להגיע אל הזמן ההוא, עכ"ל. והקושיא ידועה, שאם תכלית הספירה הוא למנות אימתי יגיע זמן קבלת התורה, אם כן היו צריכים למנות כמה ימים נשארו עד לחג השבועות, ומדוע מונים כמה ימים כבר עברו (ועיי"ש בחינוך מה שכתב בזה). וביאר החידושי הרי"ם שבכל יום אנו מונים בכמה חלקים ודרגות כבר התרוממנו מבחי' בהמה לבחי' אדם, ועל כן מונים כמה ימים כבר עברו - 'היום יום

מתאמרא משמיה דהרה"ק בעל ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע שאמר בעת שהחלו לנסוע ממקום למקום במסילות הרכבת. שבימים עברו היו האנשים רוכבים על גבי חמורים ופרידות, כי אז הם היו במעלה יתירה על ה'בעלי חיים', אך בזמננו, החלו בני אנשא לנסוע על גבי רכבים 'דוממים', כי ירדו במעלה, וכבר אינם גבוהים כי אם יותר מהדומם, אך לא מהחי.

אכן, בימים אלו - ימי הספירה עלינו להתעלות, שלכל הפחות לא נהיה כסוס כפרד. ויזהר מאד שלא ייכנס בגדר אותה שאמרו, פעם שאל מאן דהו, אם בכל יום אנו מברכים 'שלא עשני גוי, שלא עשני עבד' מדוע איננו מברכין 'שלא עשני בהמה', וכי 'טובה' קטנה היא זאת, הוא מוטיב לה והוא מפרק לה... שמא תהא הברכה 'ברכה לבטלה', כי פעמים אף האדם עצמו בהמה גדולה הוא...

מעשה בבחור שמצבו הרוחני החל לרדת מעט והוצרך ל'שמירה גדולה' על ההלך ילך שלו, ביום מן הימים ביקש הבחור מהגאון רבי שלום שבדרון (שהיה 'משגיח' שלו בישיבה) שיתיר לו ללכת למקום פלוני, מכיוון שמקום זה לא היה כל כך ראוי לפי מצבו של הבחור, אמר לו רבי שלום, אתיר לך ללכת שמה, אבל בתנאי אחד - שתענה לי על מה שאשאלך, הסכים הבחור, שאלו ר"ש 'איזו בריה עדיפה אדם או בהמה', הביט בו הבחור בפליאה וכי לזאת 'שאלה' ייקרא, פשיטא שעדיף האדם ע"פ הבהמה, כי הבט וראה היאך נראית הבהמה, היא רועה בשדה בין הזבלים, מעולם לא רחצה עצמה וכו' וכו', שאלו ר"ש במתק לשונו, מה אתה סח, הנה חיי הבהמה שלווים ושקטים, מעולם לא ניהלה הבהמה 'מחלוקת', ולעולם איננה זקוקה לקחת סממני רפואה, בכל אשר תלך יש לה מאכל ומשתה, לעומתה האדם, תמיד יחסר לו - מאכל ומשתה נקיים, כאן יריב עמו ראובן, ושם יפגע בו שמעון... עד שהחל הבחור להרהר ולהתלונן, אוי, אוי, מדוע אכן לא נבראתי כבהמה, אמר לו ר"ש מנע דמעה מפניך, כי אכן 'בהמה מושלמת אתה'...

באמת אמרו, כי בזה ניכר האדם כמה 'אדם' הוא, ואפרש שיחתי, הנה ידוע דבר המעשה שהיה להגאון ר' יונתן אייבשיץ זי"ע וויכוח עם ה'כומר' האם אפשר לאלף וללמד 'בעל חי' להתנהג כאדם, דעת הכומרים הייתה שיש אפשרות ללמדם, ורבי יונתן התנגד לדעה זו, לאור וויכוח זה נקבע זמן ועת שבו יוכיחו הכומרים צדקת דרכם, באחד הימים שלפני אותו זמן הזמין הקב"ה שייכנס עכבר לתוכי 'קופסת הטאבק' של רבי יונתן תוך כדי עסקו בלימוד התורה, מבלי שרבי יונתן ישים לבו לכך. והנה בהגיע הזמן והעת הגיע רבי יונתן ולהבדיל עוד גוים רבים לסעודה שנערכה כיד המלך, ה'מחלקים' באותה סעודה היו 'קעצעלך' (חתולים) שלימדו אותם ביגיעה רבה להלך על שניים כבני אדם, גם לימדום להחזיק בידיהם (רגליהם הקדמיות) מגשים מלאים במאכל ומשקה, וכך הילכו החתולים וחילקו את המאכלים למסובים מתוך דרך ארץ באופן מעורר פליאה... באמצע הסעודה פתח רבי יונתן את קופסת הטבק להריח בה, והנה 'יצא העכבר' מבית האסורים והחל רץ ברחבי ההיכל, כראות החתולים ה'מלומדים' את העכבר שנוא נפשם, שכחו בין רגע את כל מה שלימדו אותם ביגיעה עצומה, עזבו הכל - הפילו מעל ידיהם את המגשים, הכלים נשברו המאכלים נמאסו... והחלו רצים בטירוף אחר העכבר הקטן, ובזה הוכיח הקב"ה את צדקת דבריו של רבי יונתן.

ולדין ייאמר, כי הנה אמרו חז"ל (עירובין סה:): 'אדם ניכר בכוסו וכיסו ובכעסו', ובפשטות הכוונה שבג' הדברים הללו יוכר האדם עד כמה זכה וזיכך עצמו ותיקן מידותיו להתעלות מעל טבע בני אדם המושך אותו לכעוס ולזעום כשמכעיסים אותו, כיו"ב בכיסו ובכוסו יוכר האדם עד כמה עבד על מידותיו. אולם 'בדרך אחרת' אפשר לבאר, אדם ניכר - במה יוכר אם הוא אדם או בעל חי (קעצעלע), כשג' דברים הללו 'כוסו וכיסו וכעסו' מתחילים לרקד ולרוץ ברחבי לבו, כאותו העכבר ש'השתחרר' והחל לרוץ ברחבי היכל הסעודה. בזאת תבחנו - אם ישכח מכל מה שלימדוהו, יעזוב את הכל ויתחיל לרדוף אחרי העכבר - כלומר, יתן למידותיו להשתולל הרי הוא כאותו קעצעלע (חתול) ששכח מהכל כשנגעו בו ב'נקודתו'... ואם לאו הרי זה אכן אדם ולא 'בעל חי'.

שבתות השנים תשע וארבעים שנה, וכי אין אנו יודעים ש'שבע שנים שבע פעמים' עולה למניין מ"ט שנה. אלא שבא לרמוז כאן על ימי ספירת העומר 'שנקדש אותם ונספור מלשון זיכור וספירה שיהיו ספורים ומזוככים אצלנו עד שיחשב יום לשנה יום לשנה'. וממשיך החת"ס שבצירוף יום החמישים הוא יום מתן תורה עולה המניין לחמישים שנה בקדושה. והנה ידוע שכל דבר שבקדושה נחשב כפול, על דרך שאמרו בגמ' (בבורות ה.) 'מנה של קודש כפול היה', וזהו שנאמר במרגלים (במדבר יד לד) 'יום לשנה יום לשנה' שנזכר ב' פעמים יום, כי כל יום נחשב לשניים. ולפי זה חמישים השנה הנכללים בספירת העומר עולים למאה שנה. וכבר נאמר (תהילים צ י) 'ימי שנותנו בהם שבעים שנה', ושבעים פעמים מאה שנים

אחד לבריאת אדם מהבהמה, כי זו היא ההכנה לקבלת התורה להיחלץ מבחי' הבהמה שבנפשנו^{טז}.

צא ולמד על תוקף קדושת הימים ממה שכתב הרמב"ן (ויקרא כג לו) והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד, כלומר שכשם שחול המועד הוא הימים שבין יו"ט ראשון לאחרון של חג, כך ימי ספירת העומר הם כחול המועד בין פסח לעצרת^{יז}.

נוראות מצינו בחתם סופר (דרשות רפ.) על גודל קדושת הימים, שהנה נאמר במצוות יובל (כה ה) 'וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה', ותמוה לאיזה צורך נאמר בכתוב 'והיו לך ימי שבע

טז. מעשה בשני ידידים מנוער, אחד חכם ואחד טיפש, שנים אלו למדו יחדיו כל ימי נעוריהם, משבגרו נפרדו דרכיהם, החכם יצא לעולם הגדול ועשה חיל ב'עסקיו' והטיפש לא עשה מאומה ונשאר על מעמדו. פעם נפגשו השניים, ביקש הטיפש מהחכם, ידידי מנוער, גלה נא לי סודך הכמוס עמך – במה העשרת כל כך, אמר לו החכם הנה מפעם לפעם הנני נודד למרחקים שם הנני קונה 'סחורה' ומביאה הנה, ובכסף שאקבל כאן תמורת ה'סחורה' מתפרנס הנני בכבוד גדול. תמה הטיפש על מעשיו, וכי ל'חכם' אתה נחשב, וכי איזו רווח יש בזה – לקנות 'סחורה' במרחק תמורת מעות טבין ותקילין ולהביאה הנה למוכרה בעד מעות, הרי בסוף נשאת עם מה שהיה לך מעיקרא 'מעות' ללא סחורה, החל החכם להסביר לו שקנה הרבה סחורה בזול ומוכר הכל קימעא קימעא ביוקר, וממילא נשארים בידו יותר מעות ממה שהיו בידו בתחילת הדרך וזהו שכרו. ועדיין לא נרגע הלה ברוחו, בהוסיפו להקשות, הרי יש לסוחר הוצאות הדרך, ועליו לישון במלון בעת שהותו ביריד וכיו"ב, נמצא שהכסף שהוא מרוויח כלה על הוצאות אחרות, ושוב חזרה הקושיא למקומה – מה רווח יש בכל טלטולי הדרכים, והיאך העשיר חכם זה, בליט ברירה הוציא העשיר החכם את פנקסו שבו נכתבו כל הוצאותיו והכנסותיו, והראה לו בפרוטרוט, הנה כך וכך הוצאות היו לי, כך וכך הכנסות היו לי, ונמצא בשורה התחתונה רווח בסכום כך וכך... ויהי כאשר שמע מיודענו הטיפש את דבריו, הוסיף להקשות, אם כנים דברך, שהעיקר הוא מה שנכתב בשורה התחתונה, מדוע עליך להיטלטל בדרכים, ליסע למרחק מרחקים מביתך, קח נא את ה'פנקס' – כתוב בשורה התחתונה ככל אשר עולה ברצונך ל'הרוויח' והכל בא על מקומו בשלום, והנה אך למותר להסביר גודל טפשותו של אותו חסר דעה, שהרי מה יועיל אם ירשום בפנקסיו שרווחיו גבוהים יותר ממה שהם באמת, כי עצם הנייר אינו כי אם חספא בעלמא, וכל תכלית עבודתו היא שלפי האמת יהיו לו הכנסות והוצאות וכו' ובזה יתרבה ממונו באמת.

כיו"ב ממש הוא לענין הספירה, עלינו לזכור כל היום היכן הננו נמצאים – בימי ההכנה לקראת קבלת התורה, לעסוק בתורה ובתיקון המידות כל אחד באשר הוא, ואז יבוא בכל לילה לסכם בשורה התחתונה, הנה היום כך וכך לעומר, כבר התקרבותי עוד קצת לקראת 'הר סיני', אבל לא סגי לספור ספירת העומר בתפילת ערבית ברחימו ודחילו בקולות וברקים, ואילו במשך כל היום להסיח דעתו לגמרי מכל עבודת האדם בימים אלו. כי אין הנהגה זאת דומה אלא לאותו טיפש שבסכלותו טועה וחושב שאפשר לשנות התוצאות ע"י שמשנה את המספרים בשורה התחתונה – כשיספור בסוף היום 'היום כך וכך'... ואף שאין לזלזל ח"ו בקיום המצווה כראוי, מיהו העיקר חסר מן הספר.

יז. אמר על כך הרה"ק מרוז"ן זי"ע, שהנה לפי דברי הרמב"ן יש לאסור נישואין בימי הספירה, כדרך שאין נושאים נשים בחולו של מועד, והיינו מטעם של 'שמחה', ולאידך, איתא בשו"ע (תפ"א א) כי הטעם לאסור שמחת הנישואין בימים הללו – מפני האבלות שמתו בו תלמידי רבי עקיבא, ויש לבאר כי הדבר תלוי באדם עצמו, שאם מטהר עצמו בימי הספירה הרי ימים אלו הם בבחי' ימי חול המועד, ואם לאו אזי אינם אלא ימי אבילות.

מסוגלים לזה - עת שהגיעו אבותינו ליטרה, ואנחנו נחלין חושי"ם לעשות כמעשיהם, וליזהר בכל סדרי טהרה, ובפרט בענין שנאת חנם צריך לדקדק מאד, כי ידענו מה היה לתלמידי ר"ע בין פסח לעצרת (ומביא שם טעמים מדוע דייקא ימים אלו).

פסח שני - זעקת למה נגרע תפתח בפנינו את כל השערים
ידועים דברי הוזה"ק (רע"מ ח"ג קנב:) על יום פסח שני, ביום זה יוצא הכרוז המכריז ואומר 'כל מאן דלא יכיל למחמי מטרוניתא' (מי שעדיין לא עלה בידו לראות את פני המטרוניתא השכינה) ייתי ויחמי עד דלא ינעלון תרעי (יבוא ויכנס בימים אלו לראות את פני האדון ה', בשרם ינעלו השערים), אימתי כרוז אכריו, בארבעה עשר לחודש השני (אייר) כי מאז ועד שבעה יומין תרעין פתיחין - השערים פתוחים, ומכאן ולהלאה ינעלו השערים, והנה כתיב בפרשת 'פסח שני' (במדבר ט ז) 'ויאמרו האנשים ההמה אליו, אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו'. ולכאורה צריך ביאור מה טענה היא זאת, והרי הם עצמם ענו על שאלתם - 'אנחנו טמאים לנפש אדם'. והטמא אינו יכול להקריב קרבן. הא למה הדבר דומה, לקיטע יד שיבוא וישאל 'למה אנרע מלהניח תפילין דבר יום ביומו'... ועוד דבר פלא מצינו הכא, שזכו אלו הטמאים שהקב"ה חידש להם דבר חדש מן התורה 'תורה חדשה מאתי תצא' מה שלא היה לעולמים. כי אפילו אצל בנות צלפחד שנתחדשה הלכה, כבר אמרו חז"ל (ספרי במדבר, קלד ד"ה ויאמר) שאמר הקב"ה 'כבר כתובה פרשה זו לפני במרום', ועל כן אמר (במדבר כו ז) 'כן בנות צלפחד דוברות'. ואילו כאן יצתה תורה חדשה.

זביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם זי"ע (הובא ב'בית ישראל' אמור תשכ"ט) שעל כרחק שאלו הטמאים לנפש אדם, לא 'שאלו' למה נגרע, אלא הם זעקו מנהמת ליבם, למה נגרע... למה נגרע... ידענו גם ידענו כי טמאים אנחנו, אבל רוצים אנו להיות בכלל המקריבים את קרבן ה', ואכן השתוקקות זו הביאה ש'תורה חדשה

(שבספירת העומר בכל שנה ושנה) עולים סך הכל למניין שבעת אלפים שהם כנגד כל שנות העולם הזה (ע"י ר"ה לא.). ומבואר בדבריו, שימי הספירה שקולים כנגד כל שנות קיום העולם מיום ברוא אלוקים ארץ ושמים.

ה'חיד"א מביא משמו של רבינו אפרים (לחם מן השמים, תרומה אות כא) על הכתוב (שמות כו ד) 'ועשית לולאות חמישים', שהוא מכוון על חמישים ימי הספירה הקדושים, וכמו שהלולאות המה המחברות בין היריעות לקרשים, כך אלו הימים המה ימי חיבור בין בני ישראל לבין אביהם שבשמים.

הרה"ק ה'שפת אמת זי"ע (פסח תרנ"ד, עיי"ש) מביא את לשון הוזהר (תצוה קפג:) מאן דנטיר הני יומי מפסח עד עצרת אין צריך לבוא במשפט בתשרי - השומר ונוהר בסור מרע ועשה טוב בימים שבין פסח לעצרת הרי הוא מתוקן ועומד ואינו צריך לבוא לפני המלך המשפט ביום הדין.

זכך מצינו ב'אמרי אמת (אמור ד"ה וספרתם בד"ה לא נודע השנה) מביא משם האריז"ל שכמו שמפסח ועד העצרת הוא זמן גידול כל הפירות והתבואות, כן הוא זמן גידול הנפש". וכן מצינו בלשון הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ב ד"ה ימי) וז"ל, וכל השנה תלוי באלה הימים, כמו שגידול כל התבואות בימים אלו כן חיות האדם מתגלה עתה, כי הכל רמו אל ההנהגה הפנימית (שהנהגת העולם היא מורה ומלמדת על התוכן הפנימי, ואם אנו רואים שעתה הוא זמן גידול התבואות הרי שמע מינה שזהו זמן צמיחת האדם, ושכל חיותו תלוי בימים הללו).

בה כתב החיד"א זי"ע (לב דוד, פ"ל אות יב), וז"ל, בימי העומר צריך ליזהר ביותר בעבודת ה' בתורה ובמצות, מפני שהם ימי דין, וכשיצאנו ממצרים היינו מתטהרים בימים הללו לקבל התורה הקדושה, וכשם שבימים ההם ע"י התעוררות ישראל ליטרה ממרום שלח שפע קדוש להיותם עזרם ומגינם, כן עתה אם ישים אליו לבו ויקיץ מתרדמת יצרו יהיה לו עזר, כי הבא ליטרה מסייעין אותו, ומה גם כי הימים האלה

יח. וכבר כתב המהר"ל (חידושי אגדות, ר"ה) שלא בכדי קבע הקב"ה מועדי השנה בהם יראה כל זכורך את פני האדון לפי התבואה הגדלה בחודש האביב ונקצרת בחג השבועות - חג הקציר, אלא כי כמו גדילתו שימים אלו הם ימי הפירות הרוחניות, כי בחג האביב - בחודש ניסן הוא הזמן המסוגל לגדול ולהתעלות, עד זמן שקוצר פירותיו הרוחניים בשבועות.

צריך ביאור, הרי האיש משה היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ואיך היה בטוח בעצמו שהקב"ה יתגלה אליו עכשיו בזו השעה תיכף ומיד. אך הן הן הדברים, שלא בזכות עצמו בטח כלל וכלל, אלא מכיון שראה את זעקתם והשתוקקותם - 'למה נגרע' היה בטוח שמיד יתגלה ה' ויחדש עבורם תורה חדשה, כי בכוח זעקה כזאת לשדד מערכות שמים וארץ, ובוודאי יענה אותה האלוקים, לכן אמר בוודאות 'עמדו ואשמעה מה יצווה ה' כ"א.

עוד יבואר ביסוד זה דברי רש"י (בהעלותך ט א-ב) על הפסוק 'ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו', והוא קרבן הפסח שהקריבו בני ישראל במדבר בשנה השנית לצאתם ממצרים, וברש"י, שמצד 'סדר הדברים' היה צריך להתחיל את 'חומש במדבר' עם פרשה זאת (שהרי פרשת הדגלים שבה התחילה התורה נאמרה להם בחודש 'אייר', לאחר הקריבם את הפסח בחודש 'ניסן' הקודם לו) למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד. וכל הרואה ישתומם, כי מה גנות היא לישראל, והרי 'אנוסים' היו, ולא מלו את בנייהם רק מפני שלא נשבה רוח צפונית במדבר - שתרפא את מכת המילה (יבמות עב. ומילת הבן מעכבת את האב מלהקריב את הפסח), ומה טענה יש עליהם. ועפ"י האמור יבואר, שאמנם אנוסים היו,

מאתי תצא"ט. וזהו הלימוד מ'פסח שני' לכל בר ישראל באיזה מצב ומקום שהוא נמצא - אם יזעק אל ה' בחזקה 'למה נגרע', אף כי שקוע הנני בהבלי עולם, אבל 'רצוננו לראות את מלכנו' יפתח לו הבורא חלוני רקיע, ויזכה להיבנם להיכלו בולו אומר קדוש².

וכך כתב הר"ק 'בית ישראל' זי"ע (בהעלותך תשכ"ג) וז"ל. ויש רמז לזה בענין פרשת פסח שני, אף שנראה שאין להם עצה אבל בהשתוקקות שלהם שזעקו 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' נתחדש להם מצוות פסח שני, וזה הכח שיכול האדם לפתוח את השערים אף שנראה לו שנסגרו כדאיתא (פסחים פה:): אף מחיצה של ברזל אינה מפסקת לישראל לאביהם שבשמים, ועל זה הזהיר שלמה המלך (משלי ח לד) 'אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי', לשקוד ולשמור את הפתח שיכול לבנום אפילו שנראה לו שהם סגורים, והעצה לשקוד על דלתותי יום יום לא להניח אפילו יום אחד להפסיק.

ביסוד זה ביאר הר"ק משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל החדש עמ' עב) את תשובת משה רבינו לטמאים שזעקו 'למה נגרע' - ויאמר להם משה עמדו ואשמעה מה יצווה ה' לכם, וברש"י (פסוק ז) כתב 'כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו, אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה'. ולכאורה

יט. בגמרא (חגיגה יג): איתא שבשעה שנחרב בית המקדש בחורבן בית עולמים, נחסרו לחיות הקודש שני כנפיים מששת כנפיהם, ומבואר שם כי שש כנפיים הם - שניים שמכסים את רגליהם, שניים שמכסים פניהם, ובשניים הם מעופפים (שעמהם הם אומרים שירה), ושניים אלו ה'מעופפים' נלקחו מהם בעת החורבן. ואנו נלמד מכאן שבזמן שחסרים לאדם הכנפיים לעוף ולהתעלות על ידי השתוקקות וכיסופין, הרי הוא במצב של 'לאחר חורבן'... כ. מספרים על הר"ק ה'בית ישראל' זי"ע שפעם ישב בעריכת השולחן הטהור (פר' בהעלותך) והיה כולו אחוז להבים, ואחז הגביע בידו וזרקו מהכא להתם תוך כדי שהוא צועק למה נגרע... למה נגרע... א טענה, א טענה... תורה חדשה מאתי תצא... למה נגרע למה נגרע, והיינו כדברים הנ"ל שעל ידי טענת 'למה נגרע' מוציא הקב"ה אפילו תורה חדשה.

כא. צא ולמד כמה גדולה וחשובה מעלת הרצון, דהנה אמרו חז"ל (מדרש שמואל רבתי פרשה ג) שקודם לידת שמואל הנביא יצאה בת קול ואמרה עתיד להיברא ילד בשם שמואל שיזכה לקבל חזיון נבואה מאת ה', מה עשו בני ישראל ברצונם כי עז שבנם יהיה הנביא, היו כולם קוראים את שם בניהם 'שמואל', למעשה לא זכה להיות ה'נביא' אלא שמואל בנה של חנה. מ"מ הועיל להם הרצון וההשתוקקות שזכו שגם בניהם אמרו נבואה פעם אחת. העמיס כן החיד"א בספרו 'יוסף תהלות' על הפסוק בתהלים (צ ו) 'ושמואל בקוראי שמו', דכיון שקראו שם בניהם 'שמואל' על כן זכו פעם אחת לנבואה. מכאן נלמד כוחו של רצון.

ומפורש כן במדרש (משלי פרשה יב) 'כל מי שישן על מטתו בלילה, וחושב בלבו ואומר, למחר אני משכים ואעשה עם פלוני טובה, עתיד לשמוח עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא', משמע שעל עצם הרצון יטול שכר גדול כזה.

נפלאה. כי עיקר כוחו של היצר בכך הוא ש'מרתיה את הדם' עד שהאדם מאבד את יישוב דעתו וממהר למלא תאוותו מתוך חיפזון, והבהילות היא היא החיפז הגמור של קיום מצות עשה של 'ונקדשת', שהרי אם היה ממתין זמן מה ושוקל בדעתו שכר עבירה כנגד הפסידה אזי בודאי לא היה הולך אחר יצרו, אלא שכל כולו אחוז בסערה ובחיפזון, ועל כגון דא נאמר ביותר ש'פרי המהירות חרטה'.

ומראשית הדורות מצינו כן, כל החטאים הגדולים אשר אנו לוקים מחמתם עד עצם היום הזה - חטא עין הרעת וחטא העגל, לא באו אלא במהירות וחיפזון. וכך כתב האור החיים הק' (בראשית א כט) מלשון הכתוב שם 'ואת כל העין אשר בו פרי עין זרע זרע לכם יהיה לאכלה - דאפילו עין הרעת בכלל, והגם שמצינו שנצטוו עליו, כבר אמרו ז"ל (בר"ר כא ז) שאם היה ממתין עד ערב שבת היה מקדש על היין ע"כ, ומתוך דבריהם אתה למד כי לא נאסר איסור עולם, ומצינו בגמ' (סנהדרין לח:) שאדם הראשון בשעה עשירית ביום סרה, ונמצא שכל החטא נגרם בגלל שנחפז לאכול ולא המתין שתי שעות בלבד (ואף שאין לנו השגה כלל באדם הראשון, אך ללמדנו בא על גדול החורבן הנגרם בעטייה של הבהילות והמהירות). כחזיון הזה היה לבני ישראל לאחר מתן תורה, שהרי במתן התורה נתעלו בני ישראל למדרגות הנעלות ביותר, וכדכתיב (תהלים פב ו) 'אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם' (עיי' ע"ז ה.), אלא ש'וירא העם כי בושש משה' - שהגיע הזמן שלפי חשבונם אמור היה משה רבינו לרדת ממרומים, ומכיוון שלא בא מיד 'ויקהל העם על אהרן'... וקרה מה שקרה, ואילו היו ממתנים עוד יום אחד הרי היה יורד משה והלוחות בידו והכל על מקומו היה בא בשלום, אך מאחר שאבדו שיקול הדעת אזי אכן - 'פרי המהירות חרטה', ועד היום אנו סובלים בגלל אותו החטא.

והמקבל עליו עול מלכות שמים באמת ורוצה להתקדש הרי הוא שוקל ובודק כל מעשה בטרם יעשהו האם נכון הוא לעשותו. ובכך פירשו מה דאיתא בגמ' (ב"מ פד.) 'יומא חד הוה קא סחי (- רוחץ) ר' יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושזור לירדנא אבתריה (קפץ לירדן אחריו), אמר ליה חילך לאורייתא וכו', א"ל [רבי יוחנן לר"ל] אי הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי, קביל עליה בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי הדר (- רצה

והיו פטורים מקרבן פסח, אך אם היו זועקים למה נגרע, כבר היה להם איזו עצה למול אף במדבר ('אמרי אמת' סוכות, ימים האחרונים של סוכות ד"ה וללוי אמר).

אמור מעתה, זאת עבודת בני' ביום הזה, ללמוד מאותם טמאים לנפש שהגבירו בנפשם חפץ ותשוקה להקריב קרבן פסח במועדו, ולא התפעלו ממצבם הירוד והפחות שהיו פסולים להקריב הקרבן בגלל טומאתם, וכאשר נלמד מהם להשתוקק ולהרבות געגועין וכיסופין לכל דבר שבקדושה, שתכסוף נפשנו להתקרב אל ה' יותר ויותר, ולהאמין בו בכל לב, אזי יושיט הקב"ה את ידו ויקבל אותנו (כמו שאנו נראים) באהבה וחיבה אין קץ, וירווח לנו ברוח ובגשם כל חד וחד בדיליה.

מועדי ה' - המקדש יומו זהו מועדי ה'

בפרשתן (כג א), 'וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת להם, מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי, ובפסוק ד' כתיב 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם'. מבאר הרמ"ק ה'חתי"ם סופר' ז"ע (ד"ה דבר אל בני), כי בפסוק הראשון לא דיברה תורה מ'מועדי ה'' הבאים מזמן לזמן במועדם הקבוע להם, אלא המקדש כל יומו הרי היום ההוא שבת ומועד לה', ואין לו זמן קבוע... וזה שאמר אלה הם מועדי - אלו הם מועדי של הקב"ה - אותם ימים שאתם תקראו אותם מקראי קדש, יבואו באיזה יום [היינו שכל יום בו היהודי מחליט שיום זה הוא מכובד קודש לה'] הם הם מועדי אשר חפצתי בם, ובפסוק שלאחריו שם נאמר 'תקראו אותם במועדם', זה מדבר במועדים הקבועים של ישראל. אך מועדי אבינו שבשמים הם אותם ימים המקודשים.

ונקדשתי - קנין הקדושה כשלא ימהר להבהל מכל רצון וחמדה

בפרשתן (כב לב), ונקדשתי בתוך בני ישראל. הנה כתב הגה"ק רבי חיים ויטאל ז"ע (שערי קדושה א ו) 'וז"ל, שים נגד עיניך תמיד, אל תבהל ברוחך לעשות שום מעשה ולדבר שום דבור הקל עד תהיה מתון מתון במחשבתך אם תעשה או תדבר ואם תחדל, כי פרי המהירות חרטה ואין עוד תקנה להחזירה אל נדנה. עכ"ל. כאן למדנו אורחות יושר ודרך חיים - שכל הרוצה לזכות לקנין הקדושה שלא להיות עבד לרצונותיו ותאוותיו, עליו להתנהל עמהם במתינות

וכיאות - 'הוי כל צמא לכו למים', ואין מים אלא תורה (עיי' ב"ק יז.), וכבר אמרו בדמיון עסק התורה לשתיית מים, כי במים אמרו (ברכות מה.) 'השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו', כי כך הם פני הדברים ב'מים' שרק הצמא מרגיש בהם טעם מתוק ונפלא, ואילו מי שאינו צמא אינו מוצא בהם לא טעם ולא כל חשק, כיו"ב בעסק התורה הצמא לתורה - שהכניס בלבו רצון וחשק לשמוע את דבר ה' - לעסוק בדברי תורה, זה האיש מוצא בה טעם מתוק ונפלא²², אבל

ר"ל לחזור לאחוריו להביא את בגדיו ולא היה בכוחו), ופירש"י, ולא מצי לקפוץ כבראשונה דמשקיבל עליו עול תורה תשש כוחו, אך יש שפירשו, שמשקיבל על עצמו עול תורה שוב לא נהג בבחילות ובחפזון לקפוץ לתוך הנהר בבת אחת, אלא נהג במתינות מתוך מחשבה מקודם²³.

הוי כל צמא - עסק התורה מתוך צמאון וחשק

הנה עומדים אנו בימי הכנה לקבלת התורה, על כן הזמן גרמא להתחזק היטב בעסק התורה כראוי

כב. ועוד בזה הוא גם לגבי עסק התורה, שהיצר הרע רוצה לבטלו מלימוד התורה, ואי אפשר לבוא לאדם להסיתו שלא ילמד כלל, שהרי פשיטא שלא ישמע לו, מה יעשה, יבוא בתחבולות ובערמה לאמר לו 'לכשתפנה תשנה', הרי הוא מעמיד לפניו כמה וכמה עיסוקים ואומר לו, ראה נא עד כמה עיסוקיך אלו דחופים ו'חשובים' ב'פיקוח נפש' ממש, אוי לך ואוי לנפשך אם ח"ו תדחה לסדרם אחר לימודיך, וכשתכלה עסקיך ותפנה אזי תשנה, ובכך גורר אותו מעסק זה לטירדא זו עד ש'לא תיפנה', וכל כוחו של היצר בכך שמראה לו שמוכרח למהר ולהתעסק עתה באותם עניינים, ומי יודע מה יארע אם ידחה אותם לאחר זמן... והעצה היא להשיב ליצרו באותו מטבע לשון, 'לכשאשנה אפנה', כלומר עתה אשב ואלמד ולאחר שאסיים חוק לימודי אזי אפנה להתעסק באותם עסקים. והנהוג כן ייווכח היטב שכל אותם 'הדברים הבורחים שמוכרחים לעשותם מיד' לא היו דחופים כל כך ואינם 'פיקוח נפש'... ורק היצר הרע הוא שניסה לבלבלו בכדי לגרום שיתבטל מלימודו.

כג. גם לא יאמר הן שבעתי כבר הרויתי צמאוני ממי התורה, די לי בזה, אלא ישוב להיות 'רעב וצמא' בכל עת ושעה, פעם שאלו את הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, הנה אנו שומעים תמידין כסדרן מפה קדשו של הרבי על עניין ההתחדשות בכל עת ובכל מצב, ולכאורה נראה הדבר כסותר את התפילה שאנו מבקשים 'שתרגילנו בתורתך' שמשמעו שמבקשים אנו על הרגילות ולא על ההתחדשות, נענה ה'אמרי אמת', שוודאי עיקר עבודת האדם היא להתחדש תמיד כאמרם ז"ל (הובא ברש"י שמות יט א) 'שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו', אך פירוש התפילה 'שתרגילנו בתורתך' - שיהא האדם רגיל בה כמו במידי דאכילה, שבכל יום ויום סועד את ליבו במאכל ומשתה ואף על פי כן אינו מרגיש שום 'רגילות' אלא עושה זאת מתוך התחדשות ופרישקייט מחדש בכל יום ויום, כך ממש יהא בדברי התורה 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם' - שילמד בכל יום בהתחדשות כמו ה'רעב' לשמוע דבר ה'

הרה"ק השרף מקאצק זי"ע תמה על הלשון (עיי' רמב"ם הל' יסודי התורה פרק ד הל' ג) 'מילא כריסו בש"ס ופוסקים' וטפי הוה ליה למימר 'מילא ראשו בש"ס ובפוסקים', אלא שלימוד התורה צריך להיות ככריסו של אדם, שאף שכבר סעד לבו במאכל ומשתה הרי לאחר כמה שעות שב הוא להיות רעב, כך יהא בתורה, לא יסתפק במה שכבר למד היום או... אלא תמיד ישוב להיות רעב וצמא על דברי תורה.

ביאור נפלא מצינו בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בחידושי הרי"ם על הפסוק 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם') שעל האדם לחיות באופן זה שהתורה היא חיותו, וכמו שלא יארע לאדם שבישיבתו בסעודה הכניס את הכף המלאה במאכל לתוך האוזן אף אם אינו 'בעל כשרון' וכיו"ב, כי הוא מכיר שבאכילת פיו תלוי חיות הגוף ואבריו, ובזה ביאר הכתוב (תהלים קיט צג) 'לעולם לא אשכח פיקודך' ומדוע אינו שוכח התורה 'כי בם חיייתני' שהוא מכיר שהתורה היא חיותו.

וכמו שביארו שלעתיד לבוא אין כל הפרש בין גן עדן לגיהנום, אלא ההיכל מלא בספרים קדושים, וזה עצמו 'גן עדן' לצדיקים אשר להם לתענוג נפלא ייחשב - לעסוק בתורה מבלי מפריעים, ולמי שלא הורגל לעסוק בתורה אינו אלא גיהנום במיטבו, והא לך לשונו המתוק של הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע (צפנת פענח ס"פ בשלח נ"ט עמוד ד) במדרש רבתי (בר"ר ט) 'והנה טוב מאוד זה גיהנום... וכל מי שאינו מסגל במצוות ומעשים טובים הרי גיהנום עכ"ל, איתא בש"ס (נדרים ח.) 'עתידי הקב"ה להוציא חמה מנרתיקה, צדיקים וכו', ושמעתי, כי לעתיד לא יהיה גיהנום, רק מכניסין את הרשעים לגן עדן, וזה לו לגיהנום יחשב, ששומע שם מתפללין בשמחה וריקוד ולומדים בהתמדה, וזה לו לצער יחשב, שלא היה מורגל בזה, אם כן, בזה עצמו שהצדיקים מתעדנין בה הרשעים נדונין.

אלף תלמידיו הלך אליו כלבא שבוע בבקשה שיתיר לו נדרו, שאלו רבי עקיבא 'אדעתא דגברא רבה מי נדרת' - אילו היית יודע שאהיה אדם גדול היית נודר, ומאחר שהשיב בלאו התיר לו את הנדר. והקשו התוס' (ד"ה אדעתא) 'והללא אסור לפתוח בנולד' (נולד הוא חרשה מחמת דבר שנולד לאחר שנדר האדם, ובעת נדרו עדיין לא הייתה סיבה זו קיימת בעולם), ומתמצים בתוס', 'י"ל, דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב, דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול'.

עלינו להתבונן בדבר, וכי לא מצינו בדורנו מי שהלך ללמוד ולא נעשה אדם גדול... אלא, שהכל תלוי ברצונו של אדם, ההולך ללמוד מתוך רצון עז ותבערת קודש לעשות ככל אשר ביכולתו להתעלות ולעלות בתורה, אפילו אם הוא 'עם הארץ' בן ארבעים שנה שעדיין אינו מכיר בצורת אדם, ברור ופשוט שיצמח לגברא רבה - שהרי הוא הלך ללמוד... ומה שישנם ההולכים לישיבה ואינם נעשים 'גברא רבה' אין זה אלא מפני שלא השקיעו את כל כח הרצון במטרה להיות אדם גדול, אלא רצונם בעוד כמה וכמה דברים...

יהי ה"א עמנו, שנזכה להתרומם ולהתעלות בקדושת הימים האלו, לטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה, בכל 'מידה' טובה ונכונה.

בלא"ה אינו אלא מסכן (נענעך) ו'רחמנות' גדולה יש לרחם עליו.

וכן כתב 'רבי אברהם מן ההר' (בפירושו למסכת נדרים מח), וז"ל. ואיכא מאן דמקשה והיאך נאסרים (המודר הנאה) לקרות בספרים, והלא מצוה היא ומצוות לאו ליהנות ניתנו (נמצא שאינו נחשב 'נחנה' מהספרים). ולא קושיא היא, דלא שייך טעמא דמצוות לאו ליהנות אלא במצוה שהיא תלויה במעשה, שכשאדם עושה אותה אינו מתכוין לדבר הנאה - שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטווה מאת השם כמו שפירשנו באלו מותרין. אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הצינוני הוא כדי לצייר האמת ולהתענג ולהינות במדע, לשמח לבבו ושכלו כדכתיב (תהילים י"ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים מפני שהם משמחים לבו על כרחו, הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשגיג ומבין בלימודו הילכך כשהדירו זה את זה או הדיר זה את זה אסור לקרות בספר האוסר שהרי על כרחו מנעת לו הנאה מממונו.

איתא בגמ' (כתובות סג.) שכלבא שבוע הדיר את בתו מהנאה מנכסיו מפני שנישאה לרבי עקיבא כשהיה 'עם הארץ', וכאשר שב רבי עקיבא עם כ"ד

כד. הגה"ק ה'בית הלוי' ז"ע נתקשה פעם במשך כמה ימים ליישב שיטת אחד מן ה'ראשונים' (בסוגיות ד'חושן משפט') - לבאר ולתרץ בטוב טעם ודעת מכל הקושיות והפירוכות שהקשו עליו ה'אחרונים', ואכן, אחר כמה ימים ולילות של יגיעה עלה בידו ל'חדש' מהלך המיישב את דברי ה'ראשון' ככפתור ופרח. והנה הוא עובר ברחובה של עיר בסמיכות לבית ערכאות (בית משפט) של בני העיר, והקול נשמע משם איך שאחד מהנידונים טוען לטובתו כאותה סברא של ה'ראשון' לעומתו עונה השופט כי אין צדק בדבריו מאחר ש... והיו דברי השופט תואמים להפליא את כל פירוכות האחרונים על אותו ראשון, אחר כמה רגעים שוב נשמע קולו של הנידון המבאר היטב את דבריו הקודמים - כדברי הראשון, ב'סברא' זו שחידש הבית הלוי מתוך יגיעת ג' ימים וג' לילות ברציפות... חלשה דעתו, כיצד יתכן שהלה חידש ברגע כמימריה את אשר אנכי חידשתי ביגיעה עצומה כל כך. אחר כמה דקות נתיישב ה'בית הלוי' והחליט, לא כן, אדרבה, מעשה זה חיזוק גדול עבורי, כי הגע בעצמך כיצד יתכן שאדם פשוט שבפשוטים מחדש מעצמו (שהרי לא היה עוסק בתורה) סברות ראשונים ואחרונים ב'בניינים' מופלאים, אין זה אלא מחמת שהוא נידון עתה על שבעים ושנים מליון דולר ואינו רואה לנגד עיניו רק את הכסף, ומכיוון שכל מהותו שקועה באותה 'מערכה' מעתה אין כל חידוש שיעלו במוחו כל הסברות הנדרשות, נמצא שבשעה שחידשתי 'חידושים' אלו אי"ז אלא מאחר שהנני מחשיב את העסק וההבנה בתורה לכה"פ כאותם 72 מליונים של אדם הלזה.